

Eerst graven, dan bouwen

Marc Dorst, Christine Weijs en Jeroen Nipius

Het Bureau Monumentenzorg en Archeologie wordt betrokken bij veel bouwplannen in de stad. Of het nu gaat om de aanleg van een simpele parkeerplaats, de bouw van een hotel of een complete woonwijk, altijd nemen de deskundigen er eerst een kijkje. Soms wordt dan besloten tot nader onderzoek van een bouwwerk of van de grond. Historische vondsten worden niet alleen gedaan in de oude stad maar ook in de omliggende wijken en zelfs in de buitengebieden, bijvoorbeeld in het gebied Smitsweg-Kilweg waar de woonwijk Wilgenwende wordt gebouwd op de fundamenten van het landgoed Groenhove.

Leven als een prins in de polder

Tijdens de Gouden Eeuw lieten veel rijken grote buitenhuizen bouwen om, vooral in de zomermaanden, de drukte van de stad te ontlopen. Het landgoed Groenhove lag van de 17^e tot begin 19^e eeuw langs de Smitsweg-Kilweg. Groenhove omvatte onder meer een herenhuis, een tuinmanshuis met oranjerie, siertuinen met vijvers, een waterval en een wildpark.

Van de bewoningsresten is helaas niet zoveel meer over. Van het herenhuis, dat op een opgeworpen heuvel lag, zijn alleen nog de funderingspalen aanwezig. Het tuinmanshuis is beter bewaard gebleven. In één van de vijvers is ook nog wat afval van de bewoners gevonden zoals keramiek, flessen, dierenbotten en (luke) tabakspijpen.

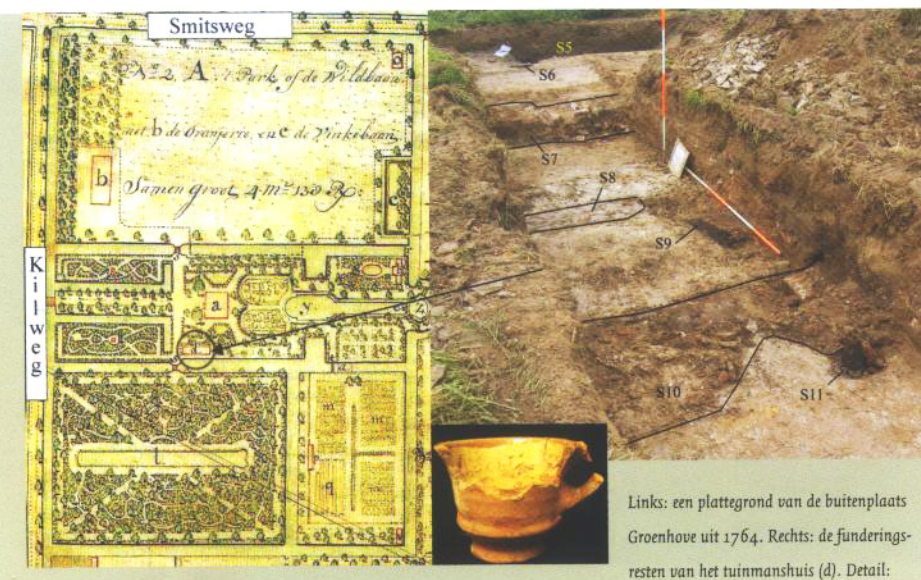
tijdens de verbouwing van het pand Wijnstraat 153. Zoals inmiddels bekend stonden hier in de middeleeuwen de huizen Roodenburch en 't Schaeck. Deze zijn rond 1550 samengevoegd tot één pand, dat Roodenburch bleef heten. Resten uit de middeleeuwen betreffen onder meer de zijmuren van de beide huizen van vóór deze samenvoeging. Latere bewoningsporen zijn muren, vloeren, kelders, putten en een tuinornament uit de 19e eeuw. Eén van de leukste vondsten betreft een deel van een leeuwenkop van gips, die waarschijnlijk boven de achteruitgang van het huis heeft gezeten.

Leeuw in de Wijnstraat

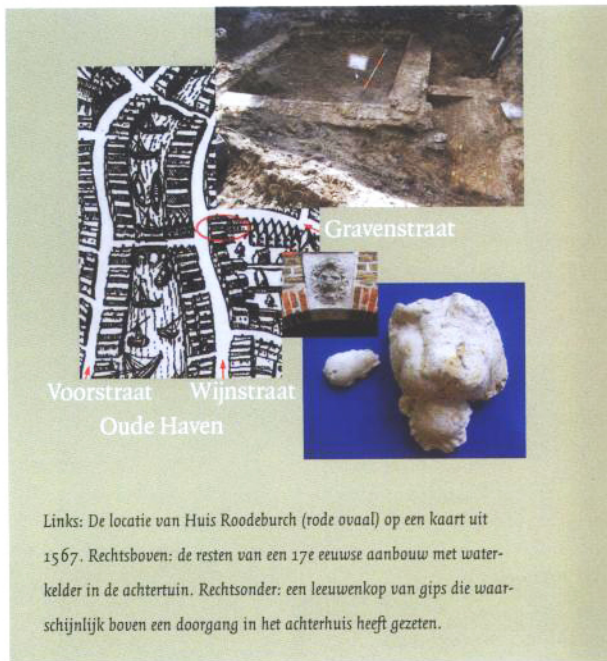
In de binnenstad heeft Bureau Monumentenzorg en Archeologie onderzoek gedaan

Theelepeltjes onder Bellevue.

Ook op de plaats van het schitterend verbouwde Hotel Bellevue aan het

Links: een plattegrond van de buitenplaats Groenhove uit 1764. Rechts: de funderingsresten van het tuinmanshuis (d). Detail:

Links: De locatie van Huis Roodenburch (rode ovaal) op een kaart uit 1567. Rechtsboven: de resten van een 17e eeuwse aanbouw met waterkelder in de achtertuin. Rechtsonder: een leeuwenkop van gips die waarschijnlijk boven een doorgang in het achterhuis heeft gezeten.

Groothoofd zijn de afgelopen jaren interessante vondsten gedaan. Tot circa 1500 lag hier de Oude Haven, die halverwege de 16^e eeuw is versmald. In de 17^e eeuw stonden er drie huizen. Vanaf 1717 was er ook al een logement aanwezig dat vanaf de tweede helft van de 18^e eeuw 'Logement Bellevue' heette. Tijdens het onderzoek kwam ook een deel van de stadsmuur tevoorschijn. Deze is gebouwd nadat de monding van de Oude Haven is versmald en komt uit de 16e eeuw. Van de drie 17e-eeuwse huizen zijn muren, vloeren, een trap, goten, een oventje, stookplaatsje en tegelwanden gevonden. In één riooltje lag zelfs de verloren afwas van het oude hotel Bellevue; 18 theelepeltjes uit de periode 1930-1960...

Wijnstraat

Oude Haven

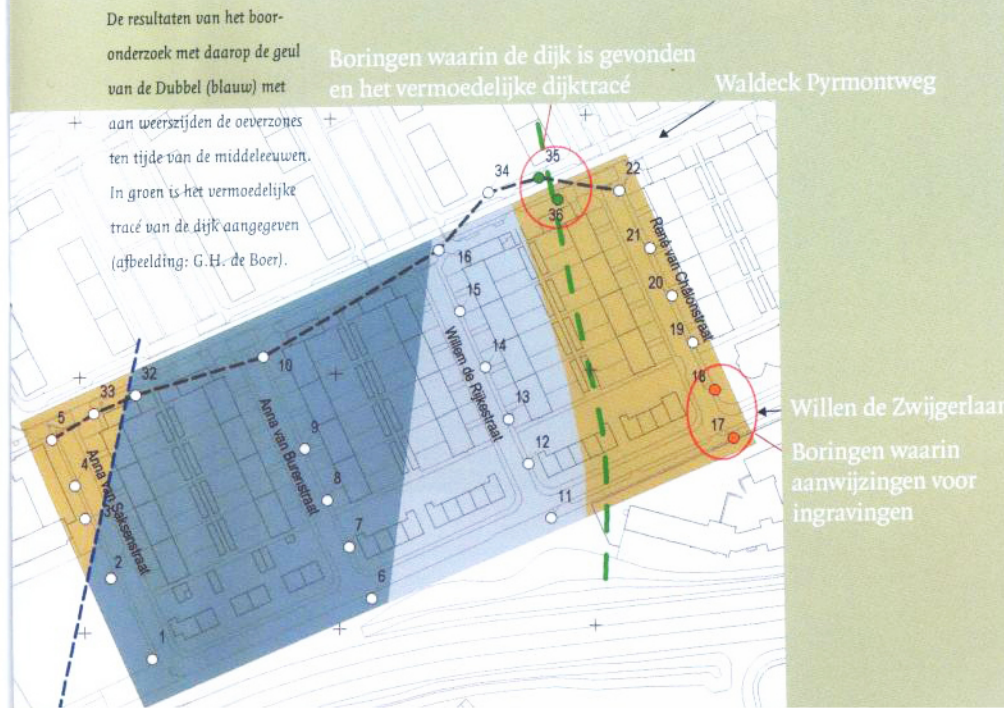
Links: De onderzoekslocatie op een kaart van Janssonius, circa 1645 (groene pijl). Rechtsboven: Een muur van één van de zeventiende eeuwse huisjes met Delfts-blauwe tegeltjes. Rechtsonder: Een zeventiende eeuwse ijzeren beitels en theelepeltjes uit de jaren 1930-1960 van het oude Hotel Bellevue.

Dubbel en dijk in Krispijn

Omdat de wijk Krispijn nieuwe riolen krijgt en de grond toch open moest, hebben Bureau Monumentenzorg en Archeologie en archeologisch adviesbureau RAAP een booronderzoek uitgevoerd. In het gebied tussen de Waldeck Pyrmontweg en de Willem de Zwijgerlaan is de middeleeuwse rivier de Dubbel gevonden. Deze blijkt sterker te hebben gemeanderd dan tot nu toe bekend was. Op de rechteroever is een, door mensen opgeworpen, pakket klei opgeboord met daarin verbrande klei, dierenbot en strolagen. Dit is waarschijnlijk de middeleeuwse dijk langs de Dubbel. Ook zijn er aanwijzingen gevonden voor ingravingen, mogelijk perceelssloten. Er zijn hier dus waarschijnlijk bewoningresten uit de middeleeuwen aanwezig van vóór de St. Elisabethsvloed in 1421.

Huis te Merwede

De herontwikkeling van het kasteelterrein van Huis te Merwede vormde voor monumentenzorg de afgelopen tijd een unieke kans om dit bijzondere bouwwerk eens nader te bekijken. Eenmaal op de steigers bleken er veel meer bouwsporen zichtbaar te zijn dan in eerste instantie vanaf de grond werden waargenomen. Zo konden de vensters van dichtbij worden bekeken, waar de oude sponningen voor de (glas-in-lood) ramen zich nog duidelijk op de muren aftekenen. Ook werden ijzeren duimen aangetroffen waar ooit luiken aan gehangen hebben die de ramen konden afsluiten. Iets hoger waren oude verdiepinghoogtes, muurankers en zogenaamde korteling-gaten (gaten voor vroegere steigers) zichtbaar, en werden het kleine zogenaam-

De resultaten van het booronderzoek met daarop de geul van de Dubbel (blauw) met aan weerszijden de oeverzones ten tijde van de middeleeuwen. In groen is het vermoedelijke tracé van de dijk aangegeven (afbeelding: G.H. de Boer).

Boringen waarin de dijk is gevonden en het vermoedelijke dijktracé

Waldeck Pyrmontweg

Willem de Zwijgerlaan

Boringen waarin aanwijzingen voor ingravingen

de arkeiorentje en de traptoren van dichtbij bestudeerd. Kortom, een bijzonder monument waar Dordrecht trots op mag zijn en dat een bezoekje zeer de moeite waard maakt.

Een gedeelte van de muur aan het St. Suraplein met gaten van vloerbalken, rechtsboven de onderste helft van een natuurstenen kruiskozijn (zie detailfoto) en daaronder een dichtgezette deuropening.

Sint Suraplein

Wie goed kijkt ziet op dit plein achter de Houttuinen sporen van een ver verleden. Midden op het plein ligt een tuin, omgeven door een hoge muur. Loop eens om deze tuinmuur heen en laat u verrassen door de vele bouwsporen die duiden op een heel ander verleden. Rommelig metselwerk, een afgebroken dwarsmuurtje, verschillende steensoorten – hier is door de eeuwen heen veel aan verspijkerd. Kijk aan de oostmuur eens naar boven: rechts bovenin zit een half venster met hardstenen kozijnen, daaronder gaten voor vloerbalken, een dichtgemetselde deur... Deze muur is niet gebouwd als tuinmuur. Wat u hier ziet zijn de achtermuren van 5 à 6 huisjes die hier gestaan hebben van misschien wel de 16e eeuw tot rond 1960. Toen zijn ze afgebroken in het kader van de stadssanering. Gelukkig heeft een deel van de huisjes een mooi nieuw tweede leven gevonden als tuinmuur.

Wie meer wil lezen over deze archeologische vondsten kan verder kijken op internet: www.dordrecht.nl/archeologie